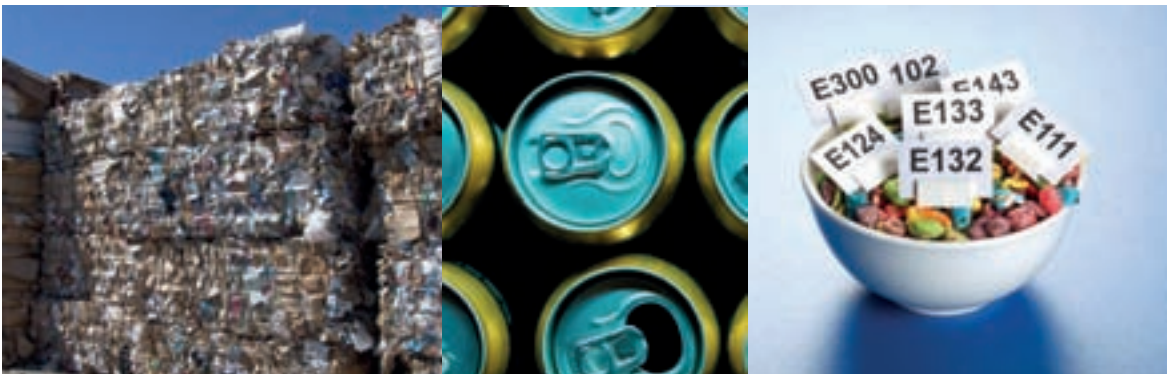

Ökosodj!

Green Sweden

Sustainable Swedish Solutions in Hungary

„Van hozzá közöd,
mit csinálok?
És hogy mit gondolok?
Van hozzá közöm,
mit csinálsz?
És hogy mit gondolsz?
Van közünk egymáshoz?
Hozzám, hozzád, mindenkihez,
aki véletlenül épp itt él
épp most,
és akitől függ,
hogy mi lesz a világból?
Van közünk egymáshoz,
talán, igen.”

Ingrid Sjöstrand, svéd író (1922–)

Előszó

Kedves Olvasónk!

Ez a kiadvány svéd vállalatok és magyar szakmai szervezetek összefogásával született. Olyan cégek és szervezetek működtek ebben együtt, amelyek kiemelten kezelik a környezettudatos élet fontosságát és felelősséget éreznek az iránt, hogy segítsenek Nektek: minél többet tudjatok meg arról, hogy mit tehetek a Föld megóvásáért. Hiszen a Ti jövőtökről van szó!

A kiadványt, a Green Sweden 2011 program keretei között, 60 000 példányban osztjuk ki olyan iskoláknak, amelyek elkötelezték magukat a környezeti nevelés mellett.

Ennek a füzetnek a segítségével szeretnénk felhívni a figyelmeteket arra, hogy már Nektek is fontos szerepetek van a környezet védelmében. Szeretnénk, ha látnátok, hogy az életünk minden területén – az iskolában, otthon, szabadidőnkben – van lehetőségünk mindig egy kicsivel környezetbarátabb módon élni. Segítségképpen olyan kérdéseket vetünk fel, olyan hiteket (vagy tévhiteket) elemzünk és olyan érdekességeket mutatunk be, amelyekkel kapcsolatban sokan talán nem is gondolják, hogy egyáltalán vannak környezeti vonatkozásaik.

A környezeti kérdések mindig bonyolultak és sok szempontúak. Számos olyan példával fogtok találkozni, amelyekből az derül ki, hogy mindennek két oldala van: színe is, fonákja is; előnye is, hátránya is. Mindig mérlegelnünk kell, hogy egy újítás, egy technikai megoldás, egy szokás megváltoztatása miben jelent könnyebbséget, s miben hoz újabb terhet a Föld számára. Bizony gyakran nem könnyű ezekre a kérdésekre válaszolni.

Ha kicsit belejöttök ebbe az „innen is, onnan is megnézem” gondolkodásba, akkor ez – biztosak vagyunk benne – megvéd titeket a csábítóan egyszerűnek tűnő látszatomegoldásoktól, és kevésbé lesztek beugrathatók.

Budapest, 2011. december

Köszönettel tartozunk a Green Sweden program partnereinek a támogatásért, valamint a Magyar Környezeti Nevelési Egyesületnek a szakmai munkáért.

Iskola

Hogy jutsz el az iskolába?

Mi alapján döntöd el, hogy aznap hogyan mész az iskolába? Szerepel-e a döntéseidben valamilyen környezeti szempont?

Gondold végig a helyzetet! Késésben vagy. Édesapád vállalja, hogy elvisz kocsival.

Ennek előnye, hogy nem késel el; hogy menet közben beszélgethettek; nem ázol el, ha esik az eső stb. Hátránya viszont, hogy sokszor annyi energiát igényel, mintha gyalogoltál vagy bicajra ültél volna; nincs lehetőségod észrevenni az apró érdekességeket, szépségeket; nem dumcsizhatsz a barátaiddal...

- Ugyanezeket gondold végig, ha gyalog, biciklivel vagy tömegközlekedési járművel mész!

Hitek, tévhitek

Tévhit, hogy egy nagyvárosban az autóval való közlekedés gyors. Az adott pillanatban ugyan tényleg az lehet, de ha a kocsiban töltött időhöz hozzáadjuk azt az időt is, amit a kocsi megvásárlásához és fenntartásához szükséges pénz megkeresésére fordítottunk, akkor kiderül, hogy így számítva csak kb. 5-10 km/h sebességgel haladunk, vagyis lassabban, mint egy biciklis. A gyorsaság tehát ebben az értelemben látszólagos.

Mibe van csomagolva a tízóraid?

- Egyáltalán: viszel magaddal tízórait? Vagy veszel? Ha viszed, ki készíti?
- Mikor készítettél magadnak utoljára tízórait?

A lehetséges csomagolóanyagok: textilszalvéta, papírszalvéta, műanyag fólia, alufólia, selyempapír, papírzacskó, nejlonzacskó, uzsonnásdoboz stb.

- Te melyiket használod általában?
- A többi csomagolóanyag előnyét, hátrányát te szedd össze!

	Előnye	Hátránya
Textilszalvéta	Többször használható	Tisztításához mosószer és víz szükséges
Papírszalvéta	Higiénikus	Egyszer használatos
Alufólia	Formára igazítható, tartja a hőt és a nedvességet	Nem bomlik le. Gyártása rengeteg energiát és vizet igényel

Hitek, tévhitek

Van olyan föltételezés, hogy az Alzheimer-kór kialakulásában szerepet játszik a szervezetbe bekerült alumínium. Márpedig az emésztőrendszeren keresztül kerül a vérünkbe alumínium, ugyanis minden savas étel-ital (pl. savanyított káposzta, kólák, gyümölcsök) egy picit oldja a fémalumíniumot (edények, evőeszközök, italosdobozok stb.).

- Sorolj fel olyan élelmiszereket, amelyeket alufóliában árulnak!
- Hazánk egyik legnagyobb környezeti katasztrófája kapcsolatban van az alumínium gyártásával. Mi volt ez és hol történt?
- Alumíniumból sokféle háztartási eszköz készül. Írj listát, melyek ezek!

Mennyi fa kellett ennek a kiadványnak az elkészítéséhez?

A számításhoz a következő közelítő adatokat használtuk:

- Ezt a füzetecskét 60 000 példányban nyomtatták.
- Ez 2870 kg papírt igényelt, amelyhez nagyjából 4,8 tonna fa kellett.
- Ehhez összesen megközelítőleg 42 fát kellett kivágni.

Tudjuk azonban, hogy a gyártó úgynevezett FSC papírt használt, amely külön erre a célra ültetett fákból készült, s a kivágott fák helyébe másikat ültettek. (Az FSC a Forest Stewardship Council rövidítése, amely az erdőket védő nemzetközi szervezet angol neve.)

Ez a kiadvány akkor éri el a célját, ha a benne lévő „üzenetre” vevő vagy, s megpróbálsz „ökosodni” általa. Add tovább

társadnak, testvérednek, vagy vidd be egy könyvtárba! Ha már elhasználódott, akkor add le a papírgyűjtéskor! Az írott anyag kincs, a szerzők szellemi terméke sok-sok tapasztalat, kutatás, munka után.

- Próbáld ki! Írj rövid hírt, cikket egy-egy érdekes témáról az iskolaújságba, iskolád honlapjára, a blogodba vagy éppen a támogató svéd cégek valamelyikének, illetve egyesületünknek!

Milyen papírra írástok a röpdolgozatokat?

Nem az a kérdés, hogy kockás, sima vagy vonalas papírra írástok-e, hanem az, hogy teljesen üres papírlapra, vagy olyanra, amelynek egyik oldalára már írva van.

A számítógépek korában élünk, mégis meredeken emelkedik a nyomtatókból kikerülő papírlapok mennyisége. Mint-hogy ezeknek többnyire csak az egyik oldalára nyomtatnak, így a másik oldaluk még sok mindenre használható, pl. röpdolgozatok írására is.

- Vesd föl a tanáraidnak, hogy használják ezt a papírtakarékos megoldást!
- Gyűjtsd össze a tanáraid érveit, ellenérveit ezzel kapcsolatban!

Ember alkotta sziget

A Csendes-óceánon van egy „sziget”, amely műanyag flakonokból, öngyújtókból, kupakokból stb. áll. Úgy keletkezett, hogy a folyókba itt-ott bedobált műanyag szemetet a víz elvitte a tengerig, s bizonyára olyan is volt, hogy egyes szemeteskonténerek a lerakók helyett titokban az óceánba ürítették a szállítmányukat stb. A tengeráramlások évek alatt összesodorták két csomóba ezt a műanyagtömeget, s most – a két részt egybe számolva, összesen – akkora műanyag sziget úszik a Csendes-óceánon, mint 10-15 Magyarország. Másfél millió km² szemétsziget!

Hány „szemetesedény” van az osztályokban?

Legjobb lenne minél inkább elkerülni a hulladékkeletkezést. De ha már keletkezik, akkor fajtánként külön kell gyűjteni. Minden hulladékot a keletkezésekor lehet leginkább különválogatni. A vegyes szemet szelektálása már nehézkes, veszélyes – és gusztustalan. Ezért jó, ha már az osztályteremben külön edénybe kerül a papír, a műanyag stb.

- **Tervezz szelektív gyűjtőedényeket a tantermetekbe és a folyosókra!**
- **Találj ki rá piktogramokat, amelyek gyűjtésre ösztönzik társaidat is!**

ÖKOISKOLA

Mi az ökoiskola?

Az öko szócska a görög oikosz szóból származik, amely családot, háztartást, tanyát, gyülekezetet, templomot stb. jelent. Vagyis minden olyan helyet, ahol emberek együtt vannak, együtt élnek. Az ökológia tehát annak a tudománya, hogy hogyan működik a természet, s ebből eredően annak is: hogyan kell egy családot, háztartást stb. okosan, fenntarthatóan vezetni.

Ennek a rövidülése az öko szó, mely ma egyszerűen azt jelenti, hogy „környezetbarát”.

A legzöldebb iskolák, ha már elérték bizonyos szintet és megfelelnek egy követelményrendszernek, bekerülhetnek az ökoiskolák hálózatába.

- Szerinted mik lehetnek ezek az elvárások? Fogalmazz meg legalább hármat!
- Lépj föl a www.okoiskola.hu honlapra, sok érdekességet fogsz találni!
- Ha a te iskolád még nem ökoiskola, akkor szerinted mi hiányzik még hozzá?

Otthon

Mennyi vizet iszol?

Talán semennyit, mert nem vizet iszol, hanem gyümölcslevet, kólát és egyéb üdítőitalokat. Persze víz azokban is van. (Lehet, hogy ahol élsz, a csapvíz is kiváló minőségű. Budapesten az.) Sokak szerint naponta legalább 2 liter folyadékot kellene meginnunk.

- Végezz mérést (vagy becslést), hogy napi átlagban mennyi víz jut a szervezetedbe (az ún. szilárd táplálék víztartalma is kb. 70%!). Legalább 5 napig figyeld, aztán számítsd ki az átlagot!

Voltál-e már igazán szomjas? Nem úgy, hogy „de jólesne egy korty”, hanem úgy, hogy mondjuk egy teljes napig csak száraz ételt fogyasztasz. Egyáltalán: meddig bírjuk ki víz nélkül? Tudjuk, hogy vizet az éhségstrájkolók is vesznek magukhoz. Gandhi több mint egy hónapig nem evett, ezzel tiltakozott az angol gyarmatosítók önkénye ellen. De vizet ő is ivott.

- Nyomozd ki, hogy hány napig bírja ki egy ember, hogy vizet sem vesz magához!

A Föld teljes vízkészletének csak 1%-a iható édesvíz. A többi sós tengervíz, jég és hó. Hazánk viszonylag gazdag vízben, de sok

országban „hiánycikk” a tiszta ivóvíz. Ezért fontos, hogy mi is jobban megbecsüljük a vizet, és takarékoskodjunk is vele.

- Keress adatot arra, hogy a Földön hány ember nem jut elegendő vízhez!
- Sorolj fel példákat arra, hogy hogyan takarékoskodhatunk a vízzel!

Hitek, tévhitek

Igaz-e, hogy a kézzel való mosogatás inkább környezetbarát, mint a mosogatógép? Ez attól függ, hogy hogyan történik a kézi mosogatás, s hogy miféle mosogatógépet használunk. Ha folyó vízzel mosogatunk vagy öblítünk, akkor az sokkal több vizet igényel, mint a korszerű gépek. Ha két külön edénybe töltött meleg, illetve hideg vízben történik a mosogatás és öblítés, akkor nagyjából egyforma a kézi és a gépi megoldás vízigénye, viszont ez nem igazán higiénikus módszer. Az is igaz viszont, hogy így megspóroljuk azt az energiát, amelyet a gép fogyasztana.

Mi az, hogy A+ energiasztály?

Nagy A, B, C, D stb. betűkkel jelzik, hogy mennyire energiatakarékos egy adott gép. (Az A a legjobb ebben a sorban.) Ma már azonban még az A osztályba tartozónál is korszerűbb, még kevesebb energiát fogyasztó gépekre is van kereslet, s megvan hozzá a gyártási technológia is. A modern gyárakban pl. fokozatosan leállítják az A energiatanfogyasztású hűtőgépek gyártását, s áttérnek az A+, sőt A++ és A+++ gépek gyártására.

- A ti háztartási gépeitek melyik osztályba tartoznak? Figyeltetek erre a megvásárlásukkor?

Érdekeség

Ma már a lakásokra is kiállítanak energiatanfútványt, amely jelzi, hogy m²-enként mennyi energiát fogyasztanak évente.

- Mit gondolsz, hogyan lehet csökkeneni a lakás energiatanfogyasztását?

Hasznos tanácsok a hűtőszekrényhez

1. Ne nyitogasd fölöslegesen, mert kiszökik a már lehűtött levegő.
 2. Ha van a gépen energiatakarékos funkció, akkor legjobb, ha azt használod.
 3. Nem érdemes 5-6 °C-nál hidegebbre állítani a hűtőt, mert akkor sokkal többet fogyaszt.
 4. Inkább egy hűtőszekrényt pakolj tele, mint kettőt félig!
 5. Évente le kell olvasztani a fagyasztót (hacsak nincs automata leolvasztó funkciója), mert már 5 mm jégréteg is 30%-kal emeli az energiatanfogyasztást.
 6. Időnként a hátsó rácsot is érdemes letakarítani.
- Ellenőrizd az ajtó záródását úgy, hogy papírlapot teszel közé. Ha könnyen ki tudod húzni, akkor baj van. Fordulj szerelőhöz!

Mire megoldás a hibrid autó?

A személyautók a világ szén-dioxid-kibocsátásának 15%-áért felelnek. Ha a globális melegedés oka valóban az, hogy az emberi tevékenységek során kibocsátott szén-dioxid fokozza a légkör üvegházhatását, akkor bizony fontos feladat olyan autókat gyártani, és olyan közlekedést megvalósítani, amely kisebb szén-dioxid-kibocsátással jár. Erre irányuló – részben sikeres – próbálkozás a „hibrid autó”, amely csak szükség esetén használ benzint; egyébként pl. hidrogénnel vagy elektromos árammal működik. Hidrogénautóból már vannak kísérleti flották, de technikai buktatók (robbanásveszély, nehéz tárolás stb.) miatt inkább az elektromos meghajtás felé fordul a fejlesztők figyelme.

Ezek az autók valóban nem bocsátanak ki szén-dioxidot, s nem szennyezik másval sem az utca levegőjét. (A hidrogénautóból csak a hidrogén elégetésekor keletkező vízgőz távozik.) Azonban nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy valahol meg kellett termelni azt az energiát, amelynek segítségével hidrogént állítunk elő (víz vagy földgáz bontásával) vagy elektromos energiát fejlesztünk. Ha ez – valahol messze – kőolaj vagy földgáz égetésével történik, akkor egyértelmű, hogy ez a megoldás csak helyi és látszólagos.

- Nyomozz! Hazánkban milyen módon, miféle erőművekben fejlesztenek elektromos energiát?

Igazat mondanak-e a reklámok?

A reklámok igazat mondanak, de csak részigazságokat. A valótlan állítást a reklámtörvény is tiltja. A részigazság azonban közel van a hazugsághoz.

- Keress példákat arra, amikor egy reklám „elhallgat” valamit!

A reklámok korában élünk. Lassan életünk minden részét elöntik a reklámok, s azt üzenik: „Vegyél, vegyél, vegyél!” A reklám fontos információforrás lehet, ugyanakkor az „eldobó világ”, a fogyasztói társadalom motorja is. A „hatékony” reklám hatására olyat is megveszel, ami nem is igazán szükséges.

- Számold össze, hogy otthonról az iskoláig hány reklámmal találkozol!
- Mérd meg, hogy egy hónap alatt hány kg reklámújságot/szórólapot dobnak a postaládátokba! Gondold végig, hogy ez hány élő fa és hány forint veszteség évente!
- Keress olyan termékeket, amelyeket reklám nélkül is megveszünk!
- Készíts ellenreklámot olyan termékhez, amely szerinted egészségtelen!

Melyek a vásárlás arany szabályai?

1. Cédulával! – mert aki csak a boltban dönti el, hogy mit vásároljon, az olyat is megvesz, amire nincs is igazán szüksége.
2. Bevásárlószatyorral, kosárral! – mert aki az ott kapott nejlonszatyorba pakol, az hozzájárul a hatalmas méretű,

csendes-óceáni, úszó szemétsziget növekedéséhez.

3. Lehetőleg helyi terméket! – mert ennek nincs szállítási díja, ráadásul támogatod a helyi termelőt, akivel jó viszonyt alakíthatsz ki.
4. Lehetőleg többször használható, tartós terméket! – mert az „eldobós” fogyasztói kultúra teszi tönkre a Földet.
5. Lehetőleg kevésbé csomagolt terméket! – mert a csomagolóanyag úgyis a szemétben végzi, s szeméttel vásárolsz meg.

- Gondold végig, hogy ebből az öt szabályból melyiket tudod a legkönnyebben, s melyiket a legnehezebben betartani!

- Nézd végig egy áruház általad kiválasztott osztályának polcain található termékeket, s keress közöttük olyanokat, amelyek szerinted megjavíthatók, ha valami elromlott bennük, s ezért hosszabb életűek!

- Keress az üzletekben olyan terméket, amelyen legalább háromféle csomagolóanyag van!

Tudod-e, mi az E-szám?

Vásárláskor, ha megnézzük az élelmiszerek összetételét, akkor biztosan találunk közöttük E-számot. Ezek az élelmiszerek adalékanyagait jelölik. A nagyüzemi élelmiszeripar egyszerűen nem tudja elkerülni bizonyos adalékanyagok használatát. Az egyik arra szolgál, hogy a termék friss maradjon, a másik a szavatossági időt hosszabbítja, a harmadik az ízeket erősíti, a negyedik vonzó színt ad stb.

A sok E-számot – rendszerbe foglalva – különböző kiadványokban is megtalálhatjuk. Ezekből azonban nem derül ki, hogy az egyes adalékanyagoknak van-e, lehet-e káros hatásuk. Pl. a C-vitaminnak és a karamellnek is van E-száma. Pedig

azok nyilván nem károsak. Sok más adalékanyaggal kapcsolatban azonban vitatott, hogy van-e közülük az allergiához és a daganatos betegségekhez.

A környezettudatos, egészséges életmódra törekvő ember – a lehetőségei szerint – próbálja csökkenteni a megevett-megivott adalékanyagokat. Pl. úgy, hogy házi készítésű élelmiszereket fogyaszt, amelyekben nyilván kevesebb az E-szám.

- Nyomozd ki a C-vitamin E-számát az interneten!
- Gyűjtsetek E-mentes recepteket!
- Készíts E-mentes vacsorapartit barátaidnak!

Egyszer vagy többször használható?

Mátyás király korában még éles késsel jól megfaragott lúdtollat mártogattak (tölgyfagubacsból házilag készült) tintába, s azzal írtak levelet. A lúdtollat időnként újra kellett faragni, de nem volt nehéz új lúdtollat sem szerezni. Aztán kitalálták a fémhegyű tollat. Dédapáink iskolájában még volt a padokban egy luk a tintatartónak; az abban lévő tintába kellett időnként belemártani a tollhegyet. Aki vigyázott a tollhegyre, az nagyon sokáig használhatta. Azután jött a töltőtoll, amelybe pl. csavarmenetes dugattyúval kellett fölszívni üvegből a tintát. Később kifejlesztették a tintapatronos

töltőtollat. Ma is lehet kapni. A kiürült patronrond eldobjuk.

Manapság inkább golyóstollat használunk töltőtoll helyett. (A golyóstoll egyébként magyar találmány!) A régi golyóstollak vékony fémbetétjeit még újratöltötték. Nem volt igazán jó megoldás, mert újratöltés után már kicsit folyt és maszatolt. Ma már eldobjuk a kiürült betétet, akár fémből, akár műanyagból készült, s veszünk helyette újat. Néha lehet találkozni még olyan reklámgolyóstollal is, amely nem szedhető szét; hiába van otthon betétünk, nem lehet beletenni. Ha kifogyott, megy a szemétkébe úgy, ahogy van.

- Gondold végig, hogy melyik megoldás mivel terheli a környezetet! Azt is, hogy vajon a kényelmes megoldás mindig nagyobb terhet jelent-e a környezetre nézve!
- Kérdezd meg szüleidet (nagyszüleidet), hogy van-e a háztartásban olyan használati tárgy, amelyet több generáció is használt!

Tartós?

Manapság rengeteg kütyü működik elemmel. Ha kimerül, kidobjuk. De nem ám a vegyes hulladék közé, ahonnan a lerakóba kerül, mert a használt elem veszélyes hulladék. Külön kell gyűjteni. Persze végül mégiscsak egy lerakóba kerül – s így a benne lévő anyagokat (pl. értékes fémeket) már gyakorlatilag soha nem fogjuk tudni újra használni! –, de legalább nem mérgezi a talajt. A tartós elem drágább, mint a közönséges, viszont lényegesen több energiát szolgáltat. Végül is megéri, mert nem annyival drágább, mint amennyivel gazdaságosabb. És legfőképpen kevesebb megy a veszélyeshulladék-gyűjtőbe. Ami tartós, az (mindig) inkább környezetbarát, mint a rövid életű termék. Környezeti szempontból az „egyszer használatos” a legrosszabb.

Ez így van más termékeknél is. Háztartási eszközök, bútorok, ruhák, cipők stb. Ami jó minőségű, annak hosszabb az életútja; ez pedig környezetbarát jelleg. Még az is szempont lehet, hogy természetes és megújuló anyagból készült-e. Ha tehát egy bútor fából készült, jó minőségű (tehát tartós), gyártása közben kevés hulladék keletkezett (s lehetőleg még azt is felhasználták), akkor az környezetbarát bútor. Fontos tényező az is, hogy a világ mely tájáról származik a fa. Egyértelműen az a legjobb, ha a gyártáshoz helyi faanyagot használnak fel, mert akkor egyrészt kisebb a szállítási költség, másrészt – minthogy a sajátjuk – jobban meggondolják, hogy honnan mennyi fát lehet kívágni, s mennyit kell telepíteni.

Hová kerül a szemeted?

Amit „szemétnek” hívunk, az nem is biztos, hogy mind az, mert lehet benne olyan, ami valakinek vagy valaminek még jó, tehát nem szemet, hanem hulladék. A szelektív hulladékgyűjtés arról szól, hogy a kidobott anyagok ne a szeméttelen végezzék, hanem valamilyen folyamatnak a nyersanyagai legyenek. Pl. a begyűjtött műanyagból megfelelő feldolgozással akár fonal is készíthető, melyből ruha lesz.

Ha nincs szelektív gyűjtés, akkor amit kidobsz, az először föltehetően az asztalod alatti kosárba kerül, onnan a kukába. A kukát kiürítik a szemetesautóba, s az elviszi egy helyi vagy regionális lerakóra. Pénzbe kerül a szemetesautó, fizetni kell a munkásokat, drága a benzin, ami a szállításhoz kell, s nem utolsósorban egy korszerű lerakó létesítése is, működtetése is sokba kerül. Költséges „multság” a szemétermelés.

Figyelem!

Ne feledkezzünk el a hulladékkérdés megoldásának négyes szabályáról! Ez angolul: „Reduce, Reuse, Recycle, Recover!” Azaz magyarul:

1. Az első – és mindennél fontosabb – lépés, hogy Redukáld (csökkentsd) a keletkező hulladék mennyiségét. Ez az igazi megoldás. Vagyis: ha lehet, ne olyan terméket vásárolj, amelyből hulladék lesz.
2. Ha mégis keletkezett hulladék, akkor azt lehetőleg Használj újra, akár az eredeti céljára, akár más célra. Például a kiürült joghurtosdobozba ültess palántákat!
3. Ha valamiért már ez sem lehetséges, akkor következik a Reciklálás, vagyis a hulladék anyagainak szelektív gyűjtése, s nyersanyagként való felhasználása.
4. Utolsóként a rangsorban, azokból az anyagokból, amelyeket nem tudunk sem újrahasználni, sem újrahasznosítani, energia nyerhető, ezért érdemes a gyártás során olyan technológiát alkalmazni, amely a hulladékból nyert energiát hasznosítani tudja, vagyis a hulladék átalakításával (Recover) energiát nyer.

- Próbáld egy héten át úgy élni, hogy ne termelj szemetet!
- Érdeklődj, hogy a közeletekben hol lehet veszélyes hulladékokat leadni!

Mit kezdjünk az italos kartondobozokkal? Gyűjtsük szelektíven, mert újrahasznosítható!

Gyümölcsleveket, tejet, joghurtot csomagolnak az italos kartondobozba. Ezeket a dobozokat két- vagy háromféle anyagból készítik: legnagyobb részben – legalább 75%-ban – papírból (jó minőségű karton), amit mindkét oldalon polietilén fóliával vonnak be, és néhány doboz belső felületén hajszálvékony alumíniumfólia is található. Ezt az alumíniumfóliát dupla műanyag réteggel borítják, hogy az semmiképpen ne érintkezessen a dobozban tárolt itallal.

Mivel ezek eltérő természetű anyagok, sokan azt gondolják, újrahasznosításuk nem lehetséges. **Ez azonban óriási tévedés:** az **italoskartonok újrahasznosíthatók**, amit természetesen szelektív gyűjtés előz meg. Budapesten a papírgyűjtőbe kell dobni, míg vidéken a műanyag szelektív gyűjtőbe, ahonnan az utóválogatás során bálázzák és papírgyárakban hasznosítják újra az anyagot. A hasznosítás során a papírrészből kartondoboz, füzet, egészségügyi papírtermékek készülnek, míg az alumíniumot és a műanyagot vagy különválasztva, vagy együtt energetikai úton hasznosítják. Jelenleg az italoskartonok 18%-át dolgozzák fel. Sokkal többet is lehetne, ha a lakosok többet gyűjtenének szelektíven.

Ezért kérünk mindenkit, hogy tapossa laposra és dobja a szelektív gyűjtőbe a hulladékká vált italoskartonokat.

Szabadidő

Van saját mobilod?

A mobilok használatával kapcsolatban sok egészségügyi és környezetvédelmi ellenérv is hallható. Pl. az, hogy a mobilok által használt rádiósugárzás árt az agyunknak, s hogy a gyakran lecserélgetett és kidobott mobilkészülékek veszélyes hulladéknak számítanak. Az előbbi probléma egyelőre kérdéses; eddig sem igazolni, sem cáfolni nem sikerült. Az utóbbi sajnos igaz.

Azt is mondják, hogy sok energiát fogyaszt az állandó telefonálgatás. Valami igazság ebben is van, de gondoljuk meg, hogy ha telefonálás – vagy e-mailezés – helyett folyton odautaznánk ahhoz, akivel beszélni szeretnénk, az milyen sok energiát igényelne. Az elektronikus kommunikáció (telefon, mobil, skype, e-mail, közösségi média, internethasználat) energiatakarékos megoldás az utazáshoz, közlekedéshez képest. Ezeken keresztül még tanulni is jól lehet (pl. a barátaiddal közösen vagy ha beteg vagy), és az is igaz, hogy a szegényebb országokban a mobiltelefonok használata az elszigeteltségből való kitörést – s így a gazdasági fejlődést is segíti.

- **Számold ki hozzávetőleg, hogy hány km utazást „spórolsz meg” egy nap az elektronikus kommunikáció és a telefon (mobil) segítségével!**

Mi történik a kidobott tévével és mobillal?

Nagyobb településeken – de talán ma már a kisebbeken is – évente lomtalánítás van. Ilyenkor elképesztő mennyiségű kidobott holmi éktelenkedik napokig az út szélén. Köztük igen gyakran elektronikai eszközök is vannak, pedig azokat külön kellene gyűjteni, mert bizonyos szerkezeti anyagok miatt veszélyes hulladékok. A környezetre és az emberi egészségre is ártalmasak lehetnek. Jó esetben ezek az eszközök (számítógépek, mobiltelefonok, CD-lejátszók, MP3-készülékek stb.) olyan bontóba kerülnek, ahol ellenőrzött körülmények között, az egészségügyi szabályokat betartva történik a szétbontásuk, s belőlük a még használható anyagok visszanyerése. A valóság azonban ennél

sokkal szomorúbb. Tudjuk, hogy a gazdag világ kidobott elektronikai eszközeinek nagy része a világ legszegényebb országai-ban landol, ahol éhezõ gyerekek guberálják belõlük az eladható alkatrészeket. Nézd meg ezzel kapcsolatban a „Villanykörte összeesküvés” c. videofilmet, amelyet a Google-on keresztül könnyen megtalálsz.

- **Próbáld ki, hogy hány órán át bírod ki elektronikai „kütyük” nélkül, s hány órán keresztül elektromos árammal mûködõ szerkezetek nélkül!**

Van-e olyan szórakozás, amely nem terheli a környezetet?

A diák – jó esetben – akkor szórakozik, amikor nem a tanórán ül (bár van, akinek egyes dolgok megtanulása is szórakozás, hiszen szereti azt, amit tanul).

Szórakozni lehet kint és bent, lehet egyedül és társakkal. Lehetsz passzív vagy aktív résztvevője egy-egy kikapcsolódásnak. Egy dolog viszont fontos: sose unatkozz, hiszen rengeteg apró öröm részese lehetsz, ha nyitott vagy a világra! De ha környezetbarát módon szeretnél szórakozni, akkor tudatosan kell szervezned a szabadidős tevékenységeidet is.

Olvadás, mozi, túra, kosárlabda, tánc, színház, koncert, házibuli, alkotás... Vajon van-e olyan szórakozás, amely környezetbarát, vagyis nem terheli a környezetet? Környezetet terhelő tényezők: zaj, fényszennyezés, sok szemét, energiapazarlás, vízszennyezés, szmog...

Érdekesség

Magyarország első fenntartható fesztiválja, a Szegedi Ifjúsági Napok (SZIN) már eddig is sokat tett azért, hogy a környezetbarát szórakozás ne csak álom legyen: pl. faszépségverseny, RE:kocsma, Bringaszínpad (ahol kerékpárral termelték meg a színpad áramigényét), Klímakapszula (ahol a klímaváltozás hatásait lehetett megtapasztalni), fák elültetésével a fesztivál teljes CO₂-kibocsátását kiváltották a szervezők, RE:pohár, telekocsi-rendszer, szelektív hulladékgyűjtés, hasznos holmik készítése hulladékból...

- Gondold végig, mely szórakozások nem terhelik egyáltalán a környezetet! Pl. bicajjal mész a kosárlabdameccsre; otthon készített, szalvétába csomagolt szendvicset viszel; olyan – kiürült üdítő – palackból iszol vizet, amelyet már sokad-szor használsz erre a célra stb.
- Szervezz úgy a barátaidnak bulit, hogy ügyelsz arra, hogy minél kevésbé terhel a környezetedet!

Mi az ökoturizmus?

Egyáltalán, szoktál túrázni? Ha igen, akkor miképpen? Ökoturista vagy? Csendben, kis csapatban, netán egyedül gyalogolsz az ösvényeken?

Az ökoturizmus célja egy-egy terület megismer(tet)ése úgy, hogy a turistaforgalom ne zavarja a helyben élők minden napjait, és ne tegyen kárt a természeti és kulturális értékekben. Ezért az ökoturisták kis csoportokban, környezetkímélő közlekedési eszközökkel érkeznek, s a gyalogos, a kerékpáros vagy a vízitúrázós természetjárást követi a kulturális látnivalók megtekintése.

Érdekesség

A turisták energiafogyasztásuk 90 százalékát az utazásra fordítják. A nemzetközi turisták 43%-a használja a légi, 42%-a a közúti, 15%-a pedig a vízi és vasúti közlekedést.¹ Kevés fejlődő ország képes arra, hogy megvédje környezeti értékeit az intenzív felhasználástól és fogyasztástól.

A fejlődő országokba érkező turisták víz-, energia- és egyéb erőforrás-felhasználása, valamint hulladéktermelése többszöröse az őslakosokénak. A világ szállodái és vendégei rengeteg energiát és anyagot használnak el naponta a szobák fűtéséhez, a folyosók világításához, az ételek főzéséhez, a mosáshoz, az úszómedencék feltöltéséhez, a golfpályák locsolásához.

- Tervezz túrát valamelyik hazai nemzeti park megismerése céljából! Utazz vonattal, majd járd be gyalog vagy biciklin barátaiddal, családtagjaiddal a területet! Általában tanösvények segítik a hely értékeinek megismerését, felfedezését.
- Saját lakóhelyed megismertetése céljából készíts egy térképet, jelölve rajta a „kincseket”! Vedd rá társaidat, hogy járják be veled az ajánlott útvonalat! Légy az idegenvezetőjük!
- Kisebb testvéreitekkel „ökotúrázhatok” a közelethez lévő játszótérre is! Nem is olyan régen új játszótér adtak át a Margitszigeten. Keressétek meg! Mitől öko? A számotokra legizgalmasabb 10 játszótérről adjatok nekünk visszajelzést! Miért az a top 10? Ne feledjétek, hogy lehetőleg gyalog, görkorin vagy bicajjal közelítsétek meg, mert akkor lesztek ökoturisták!

1. www.zoldtoll.hu (Hírek, események - „A turizmus környezeti veszélyei” c. cikk)

Tartalom

Előszó	2
Iskola	3
Otthon	9
Szabadidő	18

Swedish Trade Council,
Svéd Kereskedelmi Kirendeltség,
1027 Budapest, Kapás utca 11-15.
T: +36 1 666 3580 F: +36 1 666 3579

www.swedishtrade.se

Magyar Környezeti Nevelési Egyesület,
1113 Budapest, Zsombolyai utca 6.
T: +36 1 321 4796, E-mail: mkne@mkne.hu

www.mkne.hu

A brosúrában említett témákról bővebben az alábbi helyeken olvashatsz:

www.mkne.hu Carbon Detective, Olvasnivalók
www.magosfa.hu/kiadvanyok Fogyasztó kúra
www.migaproject.eu/ Vigyázat, valóság! (internetes feladatsor)
www.mntm.hu Mindenki múzeuma családoknak, „tanösvények” a múzeumban
www.fairvilag.hu
www.zoldkoznapiok.hu
www.energiaklub.hu
www.tudatosvasarlo.hu
www.e-szam.hu
www.erdeisuli-visegrad.hu
www.tisztajovo.hu
www.zoldtoll.hu

Fernengel András: Tegzes (Az iskolai nomád táborozás kézikönyve)
dr. Nádainé Magdolna: Varázslatos vízivilág

A kiadványban található információkat és képeket a támogató cégek, valamint a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület biztosította.

Összeállította: Néder Katalin, Saly Erika, Victor András

Az esetleges nyomdai hibákért a kiadó és a szerkesztőbizottság nem vállal felelősséget.

Thinking of you
Electrolux

HAGS

**EXPORT
RÅDET**

SWEDISH TRADE COUNCIL

EMBASSY OF SWEDEN

Budapest

ERICSSON

PAPYRUS

elanders
HUNGARY

SKANSKA

Kinnarps

metropol
A minőségi napilap

SAAB

ABB

